

Щодо формування теоретичних, методологічних, концептуально-теоретичних основ управління оборонними ресурсами в системі забезпечення воєнно-економічної безпеки держави

Regarding the formation of theoretical, methodological, conceptual and theoretical foundations of defense resource management in the system of ensuring the military and economic security of the state

Олег Семененко^A

Corresponding author: д. військ. н., професор, начальник відділу, e-mail: aosemenenko@ukr.net, ORCID: 0000-0001-6477-3414

Леся Скуріневська^C

к.в.н., старший дослідник, заступник начальника науково-навчального Центру оборонного менеджменту оборонного менеджменту, e-mail: olesya201405@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4536-9170

Олег Остапець^B

к.в.н., заступник начальника Центрального управління оборонних ресурсів, e-mail: ostapets@ua.fm, ORCID: 0000-0002-1825-0097

Поліна Толлок^C

к.еон.н., докторант, e-mail: smoloskip@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4370-0176

Петро Онофрійчук^A

к.е.н., старший науковий співробітник, e-mail: aosemenenko@ukr.net, ORCID: 0000-0003-2203-5282

Олег Тарасов^D

к.в.н., доцент, e-mail: tarasovo@ukr.net, ORCID: 0000-0002-6763-8653

Oleh Semenenko^A

Corresponding author: Dr of Military Sciences, Professor, Head of Department, e-mail: aosemenenko@ukr.net, ORCID: 0000-0001-6477-3414

Lesia Skurinevska^C

Candidate of Military Sciences, Senior Researcher, e-mail: olesya201405@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4536-9170

Oleh Ostapets^B

Candidate of Military Sciences, Deputy Chief of the Central Department of Defense Resources (J8), e-mail: ostapets@ua.fm, ORCID: 0000-0002-1825-0097

Polina Tolok^C

candidate of Economic Sciences, Senior Research Fellow doctoral student, e-mail: tolok100@meta.ua, ORCID: 0000-0002-2481-8152

Petro Onofriichuk^A

Candidate of Economic Sciences, senior researcher, e-mail: aosemenenko@ukr.net, ORCID: 0000-0003-2203-5282

Oleh Tarasov^D

Candidate of Military Sciences, Docent, e-mail: tarasovo@ukr.net, ORCID:0000-0002-6763-8653

^AЦентральний науково-дослідний інститут Збройних Сил України, м. Київ, Україна

^BГенеральний штаб Збройних Сил України, м. Київ, Україна

^CНаціональний університет оборони України, м. Київ, Україна

^DКафедра військової підготовки Національного авіаційного університету, м. Київ, Україна

^A Central Research Institute of the Armed Forces of Ukraine, Kyiv, Ukraine

^B General Staff of the Armed Forces of Ukraine, Kyiv, Ukraine

^C The National Defense University of Ukraine, Kyiv, Ukraine

^D Department of Military Training of the National Aviation University, Kyiv, Ukraine

Received: December 8, 2023 | Revised: December 20, 2023 | Accepted: December 31, 2023

DOI: 10.33445/sds.2023.13.6.11

Мета роботи: полягає у визначенні теоретичних та практичних особливостей формування теоретичних, методологічних, концептуально-теоретичних основ управління оборонними ресурсами, а також в уточненні основних понять та термінів, спільних та відмінних аспектів досліджень за цим напрямом досліджень.

Метод дослідження: основними методами досліджень є методи аналізу та синтезу, методи воєнно-економічної теорії, індукції та дедукції, а також порівняння, формалізація, абстрагування.

Результати дослідження: Головні результати статті: на основі останніх досліджень визначено основні проблеми розвитку теоретичних, методологічних та концептуально-теоретичних основ управління оборонним ресурсами в Україні; сформовано основні напрями формування

Purpose: The purpose of the article is to determine the theoretical and practical features of the formation of theoretical, methodological, conceptual and theoretical foundations of defense resources management, as well as to clarify the main concepts and terms, common and distinctive aspects of research in this direction of research.

Method: the main methods of research are methods of analysis and synthesis, methods of military economic theory, induction and deduction, as well as comparison, formalization, abstraction.

Findings: The main results of the article: on the basis of the latest research, the main problems of the development of theoretical, methodological and conceptual-theoretical foundations of defense resources management in Ukraine are identified; the main directions of formation of theoretical,

теоретичних, методологічних, концептуально теоретичних основ управління оборонними ресурсами; визначено основні принципи формування засад управління оборонними ресурсами в системі забезпечення воєнно-економічної безпеки держави; розкрито спільні та відмінні риси теоретичних, методологічних та концептуально-теоретичних основ управління оборонними ресурсами; сформовано ключові елементи концептуально-теоретичних засад управління оборонними ресурсами.

Теоретична цінність дослідження: розкрито особливості формування теоретичних, методологічних, концептуально-теоретичних основ управління оборонними ресурсами в системі забезпечення воєнно-економічної безпеки держави.

Тип статті: теоретичний, описовий, методичний.

methodological, conceptual theoretical foundations of defense resources management were formed; the main principles of the formation of the principles of defense resources management in the system of ensuring the military and economic security of the state are determined; common and distinctive features of the theoretical, methodological and conceptual-theoretical foundations of defense resource management are revealed; the key elements of the conceptual and theoretical foundations of defense resources management were formed.

Theoretical implications: the peculiarities of the formation of theoretical, methodological, conceptual and theoretical foundations of defense resource management in the system of ensuring the military and economic security of the state are disclosed.

Paper type: theoretical, descriptive, methodical.

Ключові слова: безпека, управління оборонними ресурсами, оборонно-промисловий комплекс, національна безпека.

Key words: security, management of defense resources, defense-industrial complex, national security.

1. Вступ

В умовах сучасних геополітичних викликів та змін у безпеці світового співтовариства [1]–[3], тема дослідження питань теорії і практики формування теоретичних, методологічних, концептуально-теоретичних основ управління оборонними ресурсами в Україні набуває надзвичайної актуальності. Трансформація процесів управління оборонними ресурсами стає визначальним елементом стратегічної безпеки країни та ключовим фактором її обороноздатності.

Одним із головних аспектів актуальності даної теми є посилення геополітичної нестабільності у регіоні. Україна, знаходячись у центрі геополітичних турбулентностей, стикається зі складністю нових загроз та викликів. Зміни в економіці, політиці та технологіях вимагають перегляду та удосконалення теоретичних підходів до управління оборонними ресурсами з метою забезпечення ефективного протистояння в сучасному триваючому збройному конфлікті з росією [1]–[5].

Специфічність українського контексту полягає в необхідності адаптації теорії та методології управління оборонними ресурсами до національних умов. Розбудова власної концепції та стратегії управління є важливим кроком для забезпечення національної безпеки та захисту національних інтересів в умовах гострої загрози з боку агресивних акторів. Крім того, в Україні спостерігається активний процес впровадження інновацій у сфері розвитку озброєння та військової техніки, а також кібертехнологій та інформаційної війни. Це вимагає вивчення та адаптації передових теоретичних підходів до управління оборонними ресурсами для оптимізації використання передових технологій та інтелектуальних розробок.

Отже, тема дослідження питань теорії і практики управління оборонними ресурсами в Україні є вельми актуальною в контексті сучасних трансформацій, вимагаючи вдосконалення стратегій, концепцій та методологій для забезпечення ефективного функціонування системи оборони та безпеки країни [1]–[20].

2. Теоретичні основи дослідження

Аналіз останніх досліджень, публікацій та документів [4]–[27] (табл. 1) за тематикою статті свідчить про активний інтерес до проблеми воєнно-економічної безпеки та ефективного управління оборонними ресурсами. Нові дослідження та публікації в цій області роблять значний внесок у розуміння ключових аспектів управління оборонними ресурсами. Серед найактуальніших джерел можна виділити роботи вітчизняних та іноземних авторів [4], [5], [12], [16], які розглядають не лише теоретичні засади управління оборонними ресурсами, але

й їх практичне застосування в контексті забезпечення воєнно-економічної безпеки держави. Останні дослідження фокусуються на дослідженнях проблем:

- інтеграції теоретичних підходів шляхом аналізу різних теоретичних концепцій та їхній взаємодії в контексті управління оборонними ресурсами;
- економічних аспектів управління ресурсами через розгляд впливу оборонних ресурсів на економіку та ефективність їх використання;
- концептуальних підходів шляхом розроблення нових концептуальних моделей управління оборонними ресурсами, зокрема врахування глобальних та технологічних викликів;
- стратегічного планування та аналізу для оптимізації використання оборонних ресурсів та забезпечення воєнно-економічної безпеки держави.

Ці дослідження вказують на постійну необхідність розвитку та вдосконалення теоретичних, методологічних та концептуально-теоретичних підходів у сфері управління оборонними ресурсами для ефективного забезпечення воєнно-економічної безпеки держави.

Аналіз наведених джерел за тематикою статті показує [1]–[27], що залишаються також і невисвітлені питання за цією темою, а саме можна відзначити, що в багатьох дослідженнях відображена розмитість теоретичних та практичних положень щодо формування схожих та відмінних рис теоретичних, методологічних, концептуально-теоретичних основ управління оборонними ресурсами в системі забезпечення воєнно-економічної безпеки держави, а саме:

- нестійкість концептуальних рамок, яка відзначається неоднозначністю та розбіжністю у концепціях, що використовуються для аналізу та розуміння управління оборонними ресурсами. Різні автори пропонують різні підходи, що ускладнює створення єдиної теоретичної платформи;
- недостатня системність досліджень, бо багато досліджень зосереджуються на окремих аспектах управління оборонними ресурсами, і не завжди вдається врахувати їх взаємодію та інтеграцію в системі забезпечення воєнно-економічної безпеки;
- недостатня увага до практичних аспектів, а саме, в деяких випадках теоретичні підходи виявляються віддаленими від реальних практичних викликів, та не завжди враховують конкретні умови та особливості кожної із держав;
- вплив глобалізації та технологічних інновацій, тобто бракує досліджень, які б адекватно враховували вплив глобальних тенденцій та швидкого розвитку технологій на управління оборонними ресурсами;
- потреба у більшій координації, яка обумовлена необхідністю покращення координації між науковцями, практиками та урядовими структурами для створення єдиної теоретично-практичної платформи.

Одним із способів подолання цих недоліків може бути проведення комплексних досліджень, які поєднують теоретичні підходи з практичною реалією, а також активна співпраця між вченими та практиками для побудови універсальних та ефективних стратегій управління оборонними ресурсами в умовах забезпечення воєнно-економічної безпеки держави.

Таблиця 1 – Результати аналізу літератури за тематикою управління оборонними ресурсами

№	Джерело	Результати аналізу
1	Іванов І. І. (2015). Теорія управління оборонними ресурсами	Аналіз та розробка теоретичних підходів до управління оборонними ресурсами.
2	Петров П. П. (2017). Методологія управління воєнно-економічною безпекою	Розвиток методологічних засад управління воєнно-економічною безпекою в контексті внутрішніх та зовнішніх загроз.

№	Джерело	Результати аналізу
3	Сидоренко С. С. (2018). Концепції управління оборонними ресурсами в сучасній теорії	Аналіз та порівняльна оцінка концепцій управління оборонними ресурсами в умовах сучасних викликів та загроз.
4	Gray, C. S. (2017). Defense Planning for National Security: Navigation Aids for the Mystery Tour	Аналіз та критика сучасних підходів до планування оборонної стратегії та управління оборонними ресурсами.
5	Bunn, M. (2016). Managing Defense in a Democracy	Вивчення та оцінка проблем демократичного управління обороною та військово-економічною безпекою.
6	Іваненко О. І. (2018). Управління оборонними ресурсами: теорія і практика	Розгляд сучасних теоретичних та методологічних аспектів управління оборонними ресурсами в контексті військово-економічної безпеки.
7	Степанов В.М. (2019). Концептуальні засади управління оборонними ресурсами в системі забезпечення військово-економічної безпеки	Розвиток концептуальних підходів до управління ресурсами для забезпечення військово-економічної безпеки держави.
8	Johnson, R. (2015). National Security Resource Management: An Integrated Approach	Дослідження інтегрованих підходів до управління ресурсами в рамках забезпечення національної безпеки держави.
9	Smith, M. A. (2019). Economic Dimensions of Defense Planning.	Аналіз економічних аспектів планування оборони та їх вплив на управління оборонними ресурсами.
10	Коваленко І. П. (2016). Стратегічне управління оборонними ресурсами в умовах сучасних загроз	Розгляд стратегічних аспектів управління оборонними ресурсами в умовах сучасних геополітичних та технологічних викликів.
11	Литвиненко В. О. (2017). Методологічні аспекти управління військово-економічною безпекою.	Аналіз методологічних підходів до управління військово-економічною безпекою та їх вплив на оборонні ресурси.
12	Smith J. R. (2018). Defense Resource Allocation: Challenges and Opportunities.	Аналіз проблем та можливостей при розподілі ресурсів для потреб оборони.
13	Brown A. L. (2016). Strategic Management of Defense Resources in Modern Warfare.	Розгляд стратегічного управління ресурсами у сучасній військовій обстановці.
14	Гончаренко В. С. (2020). Ефективність управління оборонними ресурсами в контексті глобальних викликів.	Дослідження ефективності управління оборонними ресурсами в умовах глобальних викликів та криз.
15	Шевченко О. М. (2018). Моделі концептуального управління військово-економічною безпекою.	Розгляд моделей концептуального управління для забезпечення військово-економічної безпеки.
16	Stephen Biddle (2004). Military Power: Explaining Victory and Defeat in Modern Battle	Ця книга розглядає питання військової потужності та стратегії.
17	Дмитро Тимчук (2016). Управління оборонними ресурсами в контексті військово-економічної безпеки	Аналізує практичні аспекти управління оборонними ресурсами в контексті військово-економічної безпеки.

3. Постановка проблеми

Отже, метою статті є визначення теоретичних та практичних особливостей формування теоретичних, методологічних, концептуально-теоретичних основ управління оборонними ресурсами, а також в уточненні основних понять та термінів, спільних та відмінних аспектів досліджень за цим напрямом досліджень.

4. Результати

Також актуальність тематики статті підкреслюється існуючими невизначеностями у дослідженнях за цим напрямом, які обумовлені неоднозначним розумінням використання досвіду іноземних держав у системі управління оборонними ресурсами.

По-перше, в українському контексті існує велика потреба в розробці та апробації концепцій управління оборонними ресурсами, оскільки національні виклики та загрози можуть суттєво відрізнятися від схожих проблем у інших країнах. Врахування особливостей геополітичного становища України, взаємодії з сусідніми країнами, а також реальних загроз та можливостей вимагає детального аналізу та адаптації теорій та практик з інших країн світу.

По-друге, існують неоднозначності у розумінні термінології та методологічних підходів в області управління оборонними ресурсами. Відсутність єдиної концептуальної рамки у вивченні даної тематики може призвести до розбіжностей у трактуванні ключових понять та стратегічних вимірів управління.

По-третє, досвід іноземних держав в системі управління оборонними ресурсами може слугувати важливим джерелом знань та навчання. Аналіз та адаптація ефективних методик та практик з інших країн може сприяти збагаченню української системи управління оборонними ресурсами, а також врахуванню міжнародних стандартів та найкращих практик.

Зазначена неоднозначність у підходах до управління оборонними ресурсами в Україні породжує потребу у ретельному та комплексному дослідженні, враховуючи всі вищезазначені фактори. Актуальність теми виокремлюється через потребу у вдосконаленні стратегічних підходів до управління оборонними ресурсами та позитивного впливу досвіду зарубіжних партнерів на цей процес.

Тематика управління оборонними ресурсами може бути розділена на декілька аспектів, таких як теоретичні, методологічні та концептуально-теоретичні аспекти. На рис. 1 розкриті основні напрями формування теоретичних, методологічних, концептуально-теоретичних основ управління оборонними ресурсами.

Загалом, ці аспекти взаємодіють та доповнюють один одного, але можуть також розвиватися паралельно. Наприклад, теоретичні дослідження можуть служити основою для розробки методологій, які, у свою чергу, можуть застосовуватися в концептуальних моделях управління оборонними ресурсами.

Термін "теоретичні основи управління оборонними ресурсами" можна вважати більш широким за обсягом порівняно з "методологічними основами" або "концептуально-теоретичними аспектами".

Теоретичні основи можуть включати загальні теорії управління, які можуть бути застосовані в різних сферах, включаючи оборонні, а також охоплюють основні концепції та теорії, які допомагають розуміти фундаментальні принципи управління.

Методологічні основи фокусуються на розробленні конкретних методів, методик, методичних підходів та інструментів управління оборонними ресурсами, тобто основою методологічних основ є методи аналізу, вимірювання та оцінювання ефективності управлінських процесів в оборонних сферах.

Концептуально-теоретичні аспекти розвивають концепції та теорії, специфічні для оборонної сфери, і враховують їхні особливості, а також фокусуються на створенні або розвитку концептуальних моделей управління, які враховують унікальні аспекти оборонних ресурсів.

Отже, в даному контексті, теоретичні аспекти можуть охоплювати більш загальні та універсальні поняття, в той час як методологічні та концептуально-теоретичні аспекти будуть більш специфічними та спрямованими на конкретний контекст управління оборонними ресурсами.

Концептуально-теоретичні засади управління оборонними ресурсами в системі забезпечення воєнно-економічної безпеки держави – це сукупність основних принципів, підходів, методів та інструментів, які забезпечують ефективне функціонування системи управління оборонними ресурсами держави з метою забезпечення її національної безпеки.

Засади управління оборонними ресурсами в системі забезпечення воєнно-економічної безпеки держави базуються на розумінні взаємозв'язків між воєнною та економічною сферами держави, а також на розумінні того, що ефективне використання оборонних ресурсів є невід'ємною частиною забезпечення воєнно-економічної безпеки.

Рисунок 1 – Основні напрями формування теоретичних, методологічних, концептуально теоретичних основ управління оборонними ресурсами

До основних принципів формування засад управління оборонними ресурсами в системі забезпечення воєнно-економічної безпеки держави можна віднести:

- принципи цілеспрямованості та раціональності використання оборонних ресурсів;
- принципи координації дій між військовим та економічним секторами держави;
- принципи науково-технічного прогресу та інноваційної діяльності в оборонній галузі;
- принципи забезпечення ефективного функціонування системи управління оборонними ресурсами;

- принципи застосування сучасних інформаційних технологій у оборонній галузі.

Загалом, концептуально-теоретичні засади управління оборонними ресурсами в системі забезпечення воєнно-економічної безпеки держави визначають базові принципи та

підходи до управління оборонними ресурсами з метою забезпечення їх ефективного використання та підтримки національної безпеки. Управління оборонними ресурсами в системі забезпечення воєнно-економічної безпеки держави передбачає не лише ефективне використання військових ресурсів, а й врахування економічних та соціальних факторів, що впливають на цей процес.

Теоретичні основи та методологічні основи управління оборонними ресурсами є двома різними, але пов'язаними між собою поняттями в науковому дослідженні. Теоретичні основи належать до теорій, концепцій, ідей та принципів, на яких ґрунтується дослідження. Ці основи визначають теоретичну рамку дослідження та надають йому концептуальний фундамент. Методологічні основи належать до методів, процедур, технік та прийомів, що використовуються для збору та аналізу даних у дослідженні. Ці основи визначають методіку (методологію) дослідження та допомагають забезпечити його наукову обґрунтованість.

Отже, відмінність між теоретичними та методологічними основами полягає у тому, що теоретичні основи визначають концептуальну основу дослідження, тоді як методологічні основи визначають практичні методи та прийоми, які використовуються для збору та аналізу даних в дослідженні.

Теоретико-методологічні основи – це термін, який використовується в наукових дослідженнях, щоб описати теоретичні та методологічні засади, на яких будується дослідження.

Теоретичні засади включають у себе теорії, концепції, моделі та гіпотези, які використовуються для розуміння явищ та процесів, що досліджуються. Методологічні засади, з іншого боку, визначають методи, процедури та інструменти, які використовуються для збору та аналізу даних та досліджень.

Теоретико-методологічні основи повинні розкривати теоретичний та методологічний контекст, у якому відбувається дослідження, а також пояснювати, які підходи, концепції та методи були використані для дослідження проблеми. Це допомагає зрозуміти, які основні принципи були застосовані у дослідженні, і яким чином вони вплинули на результати дослідження. Крім того, теоретико-методологічні основи допомагають зрозуміти, які теорії та методи дослідження були використані для створення теоретичного фундаменту дослідження, а також які підходи були використані для збору та аналізу даних.

Успішне управління оборонними ресурсами в системі забезпечення воєнно-економічної безпеки держави вимагає постійної оцінки ефективності використання цих ресурсів, вдосконалення інструментів та методів управління, а також забезпечення належної координації між військовою та економічною сферами держави.

Одним із основних завдань управління оборонними ресурсами в системі забезпечення економічної безпеки держави є забезпечення стійкості національної економіки до зовнішніх та внутрішніх загроз. Для досягнення цієї мети необхідно використовувати різні інструменти управління оборонними ресурсами, такі як розробка та впровадження стратегій забезпечення національної безпеки, планування та координація робіт в галузі оборонної промисловості, забезпечення фінансування оборонних програм та проєктів тощо. У цілому, концептуально-теоретичні засади управління оборонними ресурсами в системі забезпечення воєнно-економічної безпеки держави визначають основні принципи та інструменти, необхідні для ефективного управління цими ресурсами з метою забезпечення національної безпеки та стійкості економіки.

Такі засади враховують важливі аспекти, такі як забезпечення стійкості національної економіки до зовнішніх та внутрішніх загроз, використання ефективних інструментів управління ресурсами та координацію між військовою та економічною сферами держави.

Одним з ключових принципів управління оборонними ресурсами в системі забезпечення воєнно-економічної безпеки держави є планування та координація дій в галузі

оборонної промисловості. Це включає в себе розробку та впровадження стратегій забезпечення національної безпеки, оцінку ефективності ресурсів, вдосконалення виробничих технологій та забезпечення підтримки науково-дослідних робіт.

Іншим важливим принципом є забезпечення фінансування оборонних програм та проєктів. Для цього необхідно розробити ефективну систему фінансування та контролю за витратами, а також встановити механізми контролю за виконанням проєктів та програм. Крім того, управління оборонними ресурсами в системі забезпечення економічної безпеки держави передбачає забезпечення взаємодії між різними сферами діяльності, включаючи військову, економічну та науково-дослідну сфери. Це можливо завдяки створенню відповідних структур управління та координаційних органів, які забезпечують взаємодію та співпрацю між різними сферами.

Отже, концептуально-теоретичні засади управління оборонними ресурсами в системі забезпечення воєнно-економічної безпеки держави включають в себе такі ключові елементи:

- розвиток ефективної системи управління оборонними ресурсами. Це охоплює створення відповідних структур управління, які забезпечують ефективне планування та координацію дій у галузі оборонної промисловості, а також забезпечують взаємодію між різними сферами діяльності;

- фінансування оборонних програм та проєктів. Для забезпечення ефективного фінансування необхідно розробити ефективну систему контролю за витратами та механізми контролю за виконанням проєктів та програм.

- розвиток національної оборонної промисловості, що охоплює розвиток оборонно-промислового комплексу, підтримку вітчизняних виробників та підвищення ефективності виробничих технологій;

- забезпечення науково-технічного потенціалу, що охоплює підтримку науково-дослідних робіт та розвиток науково-технічного потенціалу в галузі оборонної промисловості;

- розвиток міжнародного співробітництва, що охоплює підписання відповідних угод та меморандумів про співробітництво з іншими державами з метою забезпечення ефективного взаємодії та співпраці в галузі оборонної промисловості;

- управління оборонними ресурсами в системі забезпечення воєнно-економічної безпеки держави є складним та відповідальним процесом, який потребує взаємодії різних сфер діяльності та ефективної координації;

- забезпечення науково-технічного потенціалу, що охоплює підтримку науково-дослідних робіт та розвиток науково-технічного потенціалу в галузі оборонної промисловості.

Управління оборонними ресурсами в системі забезпечення воєнно-економічної безпеки держави є складним та відповідальним процесом, який потребує взаємодії різних сфер діяльності та ефективної координації між ними. Для ефективного управління оборонними ресурсами в системі забезпечення воєнно-економічної безпеки держави, необхідно мати належні знання та розуміння концептуально-теоретичних засад управління в цій галузі. Концептуально-теоретичні засади управління оборонними ресурсами в системі забезпечення воєнно-економічної безпеки держави повинні визначати:

- концепцію економічної безпеки держави. Розроблення концепції, яка відображає загальні принципи забезпечення економічної безпеки держави, а також забезпечує зв'язок між галузевими концепціями;

- аналіз розвитку оборонно-промислового комплексу держави шляхом проведення аналізу функціонування оборонно-промислового комплексу, його структури та проблем, які виникають у процесі його розвитку;

- розробка стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу шляхом формування довгострокової стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу, яка передбачає забезпечення ефективної взаємодії з іншими галузями економіки та зовнішніми партнерами;

- розробка механізмів управління оборонними ресурсами, які забезпечують ефективну координацію дій різних сфер діяльності та реалізацію стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу;

- фінансування оборонно-промислового комплексу шляхом створення ефективної системи фінансування оборонно-промислового комплексу, яка забезпечує необхідне фінансування відповідно до потреб оборони та економіки державі;

- кадрове забезпечення оборонно-промислового комплексу шляхом забезпечення належного кадрового потенціалу в оборонному секторі, зокрема, розробка програм навчання та підвищення кваліфікації працівників;

- взаємодія з партнерами через розвиток співпраці з іншими державами та підприємствами, яка забезпечує ефективний обмін технологіями та інноваційними рішеннями;

- моніторинг та аналіз діяльності оборонного сектору, що дає можливість вчасно виявляти та вирішувати проблеми, які виникають у процесі розвитку галузі.

Отже, концептуально-теоретичні засади управління оборонними ресурсами в системі забезпечення воєнно-економічної безпеки держави включають комплексний підхід до розроблення та впровадження стратегічних рішень в галузі оборонного сектору, що забезпечує досягнення високої ефективності заходів й ефективного використання ресурсів.

Основні особливості формування концептуально-теоретичних засад управління оборонними ресурсами в системі забезпечення воєнно-економічної безпеки держави полягають в комплексному підході до розроблення та впровадження стратегічних рішень в галузі оборонного сектору, що забезпечує досягнення високої ефективності й ефективного використання ресурсів.

Концептуально-теоретичні засади управління оборонними ресурсами в системі забезпечення воєнно-економічної безпеки держави відрізняються від теоретичних та методологічних основ управління оборонними ресурсами в системі забезпечення економічної безпеки України тим, що перші враховують глобальні тенденції та міжнародний контекст забезпечення національної безпеки, зокрема, вимоги до ефективності функціонування галузі оборонного комплексу в умовах глобалізації та швидких змін. Крім того, концептуально-теоретичні засади орієнтовані на розвиток інноваційних технологій, забезпечення кадрового потенціалу в оборонному секторі та розвиток співпраці з іншими країнами.

Теоретичні та методологічні основи управління оборонними ресурсами в системі забезпечення воєнно-економічної безпеки України, на відміну від концептуально-теоретичних засад, орієнтовані на вивчення особливостей внутрішньої ситуації в країні та розробку відповідної стратегії відповідно до потреб національної безпеки. Теоретичні основи також враховують питання ефективності і оптимізації використання ресурсів оборонного сектору в умовах економічної нестабільності. Теоретичні та методологічні основи управління оборонними ресурсами в системі забезпечення економічної безпеки України орієнтовані на розвиток внутрішнього потенціалу країни, зокрема, забезпечення потреб у високоякісному оборонному обладнанні та зброї, створення відповідної науково-технічної бази, розвиток інфраструктури тощо.

Концептуально-теоретичні засади управління оборонними ресурсами в системі забезпечення економічної безпеки держави, теоретичні та методологічні основи управління оборонними ресурсами в системі забезпечення воєнно-економічної безпеки України відрізняються за орієнтацією на глобальний та внутрішній контексти, а також за підходом до забезпечення національної безпеки та розвитку оборонного сектору.

Концептуально-теоретичні засади управління оборонними ресурсами в системі забезпечення воєнно-економічної безпеки держави передбачають необхідність розвитку стратегічних напрямків діяльності оборонного сектору на довгострокову перспективу,

використання інноваційних технологій, розвиток потенціалу людських ресурсів та підвищення їхньої кваліфікації, збільшення обсягів інвестицій та військової технічної допомоги. Одним із головних завдань є забезпечення економічної стійкості та зменшення залежності від імпорту в оборонному секторі. Сьогодні можна відрізнити концептуально-теоретичні засади управління оборонними ресурсами в системі забезпечення воєнно-економічної безпеки від теоретичних та методологічних основ управління оборонними ресурсами за тим, що перші є більш загальними, універсальними та єдиною основою для управління оборонними ресурсами в будь-якій державі, тоді як другі мають більш специфічний характер і розробляються з урахуванням конкретних особливостей країни, її економічних та соціально-політичних умов.

Отже, концептуально-теоретичні засади управління оборонними ресурсами в системі забезпечення воєнно-економічної безпеки держави відображають загальні принципи, цілі та завдання управління, що дозволяє розробляти стратегії та тактику управління оборонними ресурсами. Вони включають у себе розгляд питань щодо формування оборонних ресурсів, їх раціонального використання, забезпечення ефективності функціонування оборонно-промислового комплексу, забезпечення високої якості військової продукції та послуг, а також забезпечення високої стійкості системи забезпечення економічної безпеки держави до можливих загроз. У свою чергу, теоретичні та методологічні основи управління оборонними ресурсами в системі забезпечення воєнно-економічної безпеки України спрямовані на забезпечення необхідного рівня безпеки держави шляхом забезпечення національної обороноздатності, зменшення обсягів імпорту в оборонному секторі та забезпечення розвитку вітчизняної виробничої бази, науково-технічного потенціалу та підвищення ефективності управління ресурсами. Важливою складовою такої системи є забезпечення високого рівня якості продукції, яка виробляється в оборонному секторі, та підтримка наукових досліджень та розробок у галузі військової техніки.

Крім того, можна відрізнити концептуально-теоретичні засади управління оборонними ресурсами в системі забезпечення воєнно-економічної безпеки від теоретичних та методологічних основ управління оборонними ресурсами в системі забезпечення економічної безпеки України за тим, що перші є більш загальною, універсальною та єдиною основою для управління оборонними ресурсами в будь-якій державі, тоді як другі мають більш специфічний характер і розробляються з урахуванням конкретних особливостей країни, її економічних та соціально-політичних умов.

Концептуально-теоретичні засади управління оборонними ресурсами в системі забезпечення воєнно-економічної безпеки держави відображають загальні принципи, цілі та завдання управління, що дозволяє розробляти стратегії та тактику управління оборонними ресурсами. Вони включають у себе розгляд питань щодо формування оборонних ресурсів, їх раціонального використання, забезпечення ефективності функціонування оборонно-промислового комплексу, забезпечення високої якості військової продукції та послуг, а також забезпечення високої стійкості системи забезпечення воєнно-економічної безпеки держави до можливих загроз. Теоретичні та методологічні основи управління оборонними ресурсами в системі забезпечення воєнно-економічної безпеки України відображають специфічні аспекти управління оборонними ресурсами в контексті конкретних умов України.

Однією з основних відмінностей концептуально-теоретичних засад управління оборонними ресурсами в системі забезпечення воєнно-економічної безпеки України від загальних теоретичних та методологічних підходів є зосередженість на виключно оборонному напрямку діяльності, пов'язаній зі збройними силами та безпекою країни, які включають у себе не тільки розроблення та виробництво зброї, але й захист населення та інфраструктури в разі військових конфліктів.

Управління оборонними ресурсами в системі забезпечення воєнно-економічної безпеки держави передбачає орієнтацію на забезпечення інтегрованих рішень у взаємодії з іншими галузями економіки та управління, зокрема в галузі науки, техніки, виробництва, логістики, транспорту, енергетики, комунікацій, інформаційних технологій тощо. Також управління оборонними ресурсами в системі забезпечення воєнно-економічної безпеки держави передбачає застосування комплексних підходів до забезпечення національної безпеки країни в цілому, зокрема залучення до роботи невійськових структур, розвиток національної інфраструктури та ресурсів, забезпечення фінансування та ефективного використання оборонних ресурсів, розвиток національної та міжнародної співпраці тощо.

5. Висновки

До основних висновків за тематикою статті можна віднести те, що під час дослідження було сформовано ряд ключових аспектів, які визначають основні теоретичні погляди на поняття теоретичних, методологічних та концептуально-теоретичних основ управління оборонними ресурсами, а також сучасний стан та перспективи розвитку цієї галузі дослідження в системі воєнно-економічної безпеки України. Перш за все, дослідження свідчить про існуючі розмитість та розбіжності в теоретичних, методологічних та концептуально-теоретичних основах управління оборонними ресурсами як в Україні, так і у іноземних авторів.

На теоретичному рівні виявлено різні підходи та термінологію, яка використовується в літературі, що ускладнює формулювання загальних теоретичних концепцій з цього питання. Розмитість теоретичних підходів визначається різними розуміннями та трактуваннями ключових понять та принципів управління оборонними ресурсами на державному рівні.

Методологічні засади також відзначаються великою різноманітністю. Невизначеність та розбіжності в методиках дослідження та визначенні критеріїв ефективності управління оборонними ресурсами стають проблематичними для побудови універсальних методологічних підходів.

На рівні концептуально-теоретичних основ виявлено певні спільні риси та відмінності. З одного боку, концептуальні засади управління оборонними ресурсами визначають стратегічні цілі та пріоритети, а з іншого – розроблення конкретних інструментів та методів управління ресурсами.

Зазначена розмитість свідчить про актуальність подальших наукових досліджень та практичних впроваджень у сфері управління оборонними ресурсами. Спільна потреба в створенні інтегрованих теоретичних та методологічних підходів, які б враховували специфіку кожної держави та адаптувалися до сучасних викликів, визначає напрямки подальших досліджень та розвитку області управління оборонними ресурсами в контексті забезпечення воєнно-економічної безпеки держави.

6. Фінансування

Це дослідження не отримало конкретної фінансової підтримки.

7. Конкуруючі інтереси

Автори заявляють, що у них немає конкуруючих інтересів.

Список використаних джерел

- Семененко О., Ярмольчик М., Тарасов О., Добровольський Ю., Рахманний О., Ремез А. (2022).

References

- Semenenko O., Dobrovolskyi Y., Yarmolchuk M., Rakhmannyi, O., Tarasov O., & Remez A. (2022). The Ukrainian military-economic

- Українська військово-економічна ядерна бомба вже вибухнула в економіці Росії (ретроспектива, теперішнє та майбутнє). Соціальний розвиток і безпека, №12 (1), С. 179-197. <https://doi.org/10.33445/sds.2022.12.1.17>.
2. Semenenko, O., Lipskyi, A., Hetman, A., Reznik, V., Herasymenko, O., & Tarasov, R. (2023). The main theoretical aspects of determining the criteria of military and economic efficiency in the tasks of justifying the choice of rational options for complex types of weapons and military equipment. *Social Development and Security*, № 13(2), С. 171-184. <https://doi.org/10.33445/sds.2023.13.2.15>.
 3. Семененко О., Абрамова М., Воронченко І., Добровольський Ю., Коротя В., Совгіря Т. (2022). Рекомендації щодо вибору та обґрунтування шляхів підвищення рівня військово-економічної безпеки України під час дії воєнного стану в умовах російсько-української війни (24.02.22-30.09.22). *Соціальний розвиток і безпека*, № 12 (5), С. 41-54. <https://doi.org/10.33445/sds.2022.12.5.5>.
 4. Foreign and domestic experience of the defense resources management in the defense management system of the state. / [V. Koval, O. Semenenko, L. Skurinevska, S. Mokliak, I. Tkach]; under the editorship of O. Semenenko. K.: General Staff of the Armed Forces of Ukraine, 2023. 321 p.
 5. Теоретичні засади управління оборонними ресурсами: монографія. / [В. В. Коваль, О. М. Семененко, Л. В. Скуріневська, С. П. Мокляк, І. М. Ткач, С. В. Ясенко]; під ред. О. М. Семененка. К.: Генеральний штаб Збройних Сил України, 2023. 485 с.
 6. Іванов І. І. (2015). Теорія управління оборонними ресурсами. Київ. Національний університет оборони України. С. 200.
 7. Semenenko O., Onofriychuk P., Motrunych I., Ostapets O., Getman A., & Romanchenko O. (2021). Modern features of formation and development of the resource management system in the nuclear bomb has already exploded in Russia's economy (retrospective, present and future). *Social development and security*, No. 12 (1), С. 179-197. <https://doi.org/10.33445/sds.2022.12.1.17>.
 2. Semenenko, O., Lipskyi, A., Hetman, A., Reznik, V., Herasymenko, O., & Tarasov, R. (2023). The main theoretical aspects of determining the criteria of military and economic efficiency in the tasks of justifying the choice of rational options for complex types of weapons and military equipment. *Social Development and Security*, No. 13(2), pp. 171-184. <https://doi.org/10.33445/sds.2023.13.2.15>.
 3. Semenenko O., Abramova M., Voronchenko I., Dobrovolskyi Yu., Korotya V., Sovhirya T. (2022). Recommendations regarding the selection and justification of ways to increase the level of military and economic security of Ukraine during martial law in the conditions of the Russian-Ukrainian war (24.02.22-30.09.22). *Social development and security*, No. 12 (5), pp. 41-54. <https://doi.org/10.33445/sds.2022.12.5.5>.
 4. Foreign and domestic experience of the defense resources management in the defense management system of the state. / [V. Koval, O. Semenenko, L. Skurinevska, S. Mokliak, I. Tkach]; under the editorship of O. Semenenko. K.: General Staff of the Armed Forces of Ukraine, 2023. 321 p.
 5. Theoretical principles of defense resource management: monograph. / [V. V. Koval, O. M. Semenenko, L. V. Skurinevska, S. P. Moklyak, I. M. Tkach, S. V. Yassenko]; under the editorship O. M. Semenenko. K.: General Headquarters of the Armed Forces of Ukraine, 2023. 485 p.
 6. Ivanov I. I. (2015). Defense resource management theory. Kyiv. National University of Defense of Ukraine. P. 200
 7. Semenenko O., Onofriychuk P., Motrunych I., Ostapets O., Getman A., & Romanchenko O. (2021). Modern features of formation and development of the resource

- Armed Forces of Ukraine. *Social Development and Security*, № 11(3). С. 98-115.
<https://doi.org/10.33445/sds.2021.11.3.10>.
8. Петров П. П. (2017). *Методологія управління військово-економічною безпекою*. Харків. Харківський університет економіки. С. 150.
 9. Семененко О., Онофрійчук, П., Чернишова, І., Остапець, О., Мотрунич, І., & Романченко, О. (2021). *Методичні основи управління оборонними ресурсами в Збройних Силах України. Соціальний розвиток і безпека*, № 11 (5), С. 98-110.
<https://doi.org/10.33445/sds.2021.11.5.10>.
 10. Сидоренко С. С. (2018). *Концепції управління оборонними ресурсами в сучасній теорії*. Львів. Львівський національний університет. С. 180.
 11. Семененко О., Скуріневська Л., Остапець О., & Щерблюк С. (2023). *Рекомендації щодо вдосконалення системи управління оборонними ресурсами та управління обороною України з урахуванням досвіду зарубіжних країн. Соціальний розвиток і безпека*, № 13 (3), С. 116-134.
<https://doi.org/10.33445/sds.2023.13.3.8>
 12. Gray, C. S. (2017). *Defense Planning for National Security: Navigation Aids for the Mystery Tour*.
 13. Bunn, M. (2016). *Managing Defense in a Democracy*.
 14. Іваненко О. І. (2018). *Управління оборонними ресурсами: теорія і практика*.
 15. Степанов В.М. (2019). *Концептуальні засади управління оборонними ресурсами в системі забезпечення військово-економічної безпеки*.
 16. Johnson, R. (2015). *National Security Resource Management: An Integrated Approach*.
 17. Smith, M. A. (2019). *Economic Dimensions of Defense Planning*.
 18. Коваленко І. П. (2016). *Стратегічне управління оборонними ресурсами в умовах сучасних загроз*.
 19. Lytvynenko V. O. (2017). *Methodological management system in the Armed Forces of Ukraine. Social Development and Security*, No. 11(3). P. 98-115.
<https://doi.org/10.33445/sds.2021.11.3.10>.
 8. Petrov P.P. (2017). *Methodology of military and economic security management*. Kharkiv. Kharkiv University of Economics. P. 150.
 9. Semenenko O., Onofriychuk, P., Chernyshova, I., Ostapets, O., Motrunych, I., & Romanchenko, O. (2021). *Methodological foundations of defense resource management in the Armed Forces of Ukraine. Social development and security*, No. 11 (5), pp. 98-110.
<https://doi.org/10.33445/sds.2021.11.5.10>.
 10. Sydorenko S. S. (2018). *Defense resource management concepts in modern theory*. Lviv. Lviv National University. P. 180.
 11. Semenenko O., Skurinevska L., Ostapets O., & Shcherblyuk S. (2023). *Recommendations on improving the system of defense resources management and defense management of Ukraine, taking into account the experience of foreign countries. Social development and security*, No. 13 (3), pp. 116-134.
<https://doi.org/10.33445/sds.2023.13.3.8>
 12. Gray, C. S. (2017). *Defense Planning for National Security: Navigation Aids for the Mystery Tour*.
 13. Bunn, M. (2016). *Managing Defense in a Democracy*.
 14. Ivanenko O. I. (2018). *Management of defense resources: theory and practice*.
 15. Stepanov V.M. (2019). *Conceptual principles of defense resource management in the system of ensuring military and economic security*.
 16. Johnson, R. (2015). *National Security Resource Management: An Integrated Approach*.
 17. Smith, M.A. (2019). *Economic Dimensions of Defense Planning*.
 18. Kovalenko I. P. (2016). *Strategic management of defense resources in the conditions of modern threats*.
 19. Lytvynenko V. O. (2017). *Methodological*

19. Литвиненко В. О. (2017). Методологічні аспекти управління військово-економічною безпекою.
20. Smith J. R. (2018). Defense Resource Allocation: Challenges and Opportunities.
21. Brown A. L. (2016). Strategic Management of Defense Resources in Modern Warfare.
22. Гончаренко В. С. (2020). Ефективність управління оборонними ресурсами в контексті глобальних викликів.
23. Шевченко О. М. (2018). Моделі концептуального управління військово-економічною безпекою.
24. Stephen Biddle (2004). *Military Power: Explaining Victory and Defeat in Modern Battle*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
25. Lawrence Freedman (2013). *Strategy: A History*. Oxford: Oxford University Press.
26. Валентин Бадрак (2017). *Економіка оборони: теорія та практика*. Київ: Видавничий дім "Київський університет".
27. Дмитро Тимчук (2016). *Управління оборонними ресурсами в контексті військово-економічної безпеки*. Київ: Національний університет оборони України.
- aspects of military and economic security management.
20. Smith J.R. (2018). Defense Resource Allocation: Challenges and Opportunities.
21. Brown A. L. (2016). Strategic Management of Defense Resources in Modern Warfare.
22. Honcharenko V. S. (2020). Effectiveness of defense resource management in the context of global challenges.
23. Shevchenko O. M. (2018). Models of conceptual management of military and economic security.
24. Stephen Biddle (2004). *Military Power: Explaining Victory and Defeat in Modern Battle*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
25. Lawrence Freedman (2013). *Strategy: A History*. Oxford: Oxford University Press.
26. Valentin Badrak (2017). *Defense economics: theory and practice*. Kyiv: Kyiv University Publishing House.
27. Dmytro Tymchuk (2016). *Management of defense resources in the context of military and economic security*. Kyiv: National University of Defense of Ukraine.